

REACT

Gespreksmethodiek voor lokale gemeenschappen

Doel

Groepen (volwassenen of jongeren) die willen nadenken over passend omgaan met elkaar binnen kerkelijke contexten vinden hieronder een methodiek, die gesprek op gang kan brengen.

Nodig?

Een groot karton, waarop je de vakjes van een ganzenbord tekent. Je kan ook een bestaand ganzenbord gebruiken. Belangrijk is dat de vakjes vijf verschillende kleuren krijgen, die allemaal ongeveer even veel voorkomen.

Daarnaast heb je kaartjes nodig waarop de vragen afgedrukt staan. Deze mogen allemaal dezelfde kleur hebben.

Hoe?

Gooi met de dobbelsteen en verplaats je pion zoveel vakjes als het aantal ogen dat je gegoooid hebt. Het nummer van het vakje waar je op terecht komt, bepaalt welke casus je gaat bespreken. De kleur van het vakje geeft aan welke gespreksvraag je tijdens het bespreken in gedachten moet houden. De speler die aan de beurt is leest de casus duidelijk en rustig voor. Voordat anderen reageren, beantwoordt de speler eerst zelf de gespreksvraag. Na de inbreng van de eerste speler kunnen de andere deelnemers ook reageren en hun inzichten delen. Het gesprek over elke casus mag maximaal drie minuten duren (of langer als er veel tijd voorzien is of als er weinig deelnemers zijn). Daarna is het de beurt aan de volgende speler om te gooien en verloopt het spel op dezelfde manier.

Waarom?

REACT is een werkvorm ontwikkeld aan de Faculteit Theologie en Religiewetenschappen in het kader van het project REACT. Het doel van REACT ruimte creëren om grensoverschrijdend gedrag in een kerkelijke context bespreekbaar te maken. Wie nood heeft aan verdere achtergrond of ondersteuning bij deze thematiek kan terecht bij:

- Vlaams Meldpunt Grensoverschrijdend Gedrag:
<https://www.vlaanderen.be/vlaams-meldpunt-grensoverschrijdend-gedrag>
- Sensoa: <https://www.sensoa.be/vlaggensysteem-hoe-reageren-op-seksueel-grensoverschrijdend-gedrag>

- CAW: <https://www.caw.be>
- Otheo: <https://www.otheo.be/artikel/stel-vraag-over-misbruik-kerk>

Meer weten over REACT?

Neem contact op met prof. dr. Dries Bosschaert (dries.bosschaert@kuleuven.be) of prof. dr. Annemie Dillen (annemie.dillen@kuleuven.be) of bezoek de website: <https://criid.be/react/>.

Met dank aan studenten Sam De Belder en Rosanne Terpstra.

Gespreksvragen rondom casussen

Elk van deze vragen verwijst naar een andere kleur – bijvoorbeeld a = rood, b= groen, c= blauw, d= oranje en e = zwart.

Als je op een blauw vakje komt, lees je de casus op het gesprekskaartje voor en bespreek je de vraag die bij 'c' vermeld staat.

- a) Wat zijn jouw gedachten en gevoelens bij het horen van deze casus?
- b) Hoe denk je dat deze casus invloed heeft op het geloof en de gemeenschap van de betrokkenen?
- c) Welke verantwoordelijkheid draagt de Kerk in deze casus?
- d) Ga jij in deze casus over tot actie en/of reactie als je zelf betrokken bent?
- e) Ga jij in deze casus over tot actie en/of reactie als je het ziet gebeuren?

Casussen

- 1) Een diaken maakt regelmatig ongepaste opmerkingen tegenover verschillende vrouwen van de lokale kerkgemeenschap. Hij kijkt nogal op hen neer en geeft af en toe commentaar op het uiterlijk van de vrouwen. Zij ervaren dit als storend gedrag, maar grijpen verder niet in.
- 2) Een pastoor probeert al enkele maanden flirterig te doen tegen een aantal vrouwen in zijn parochie. Hij geeft ze opvallende complimenten, probeert op ongemakkelijke wijze oogcontact te maken en probeert de vrouwen bij begroetingen op subtiele manieren aan te raken. De vrouwen hebben al verschillende keren aangegeven dat ze het niet aangenaam vinden, maar de priester lacht dit weg en zegt dat ze overdrijven.
- 3) De koster van een lokale kerkgemeenschap staat erom bekend dat hij erg aanhankelijk is en daardoor durft hij af en toe ongevraagd eens een knuffel uit te delen. Hij heeft hierover al opmerkingen gekregen van een aantal kinderen die dit helemaal niet leuk vinden. Een tijdje geleden is een ouder dit gaan melden bij de pastoor. De koster en de pastoor komen heel goed overeen, waardoor de pastoor hem in bescherming neemt. Voor de rest wordt er geen gehoor gegeven aan de meldingen van de parochianen.

- 4) Een pastoraal werkster stuurt enkele tieners binnen de lokale parochie ongepaste berichtjes via sociale media, dit is al een tijdje bezig en begon eigenlijk heel onschuldig. De tieners namen haar in vertrouwen, maar na een tijdje merkten ze dat de pastoraal werkster hier misbruik van begon te maken. Ze begon allerlei persoonlijke vragen te stellen waar de jongeren ongemakkelijk van werden.
- 5) Een aantal gelovigen hebben het al een tijdje in de gaten, de lokale parochiepriester drinkt de laatste tijd enorm veel. Hierdoor is hij agressief en zeer onvriendelijk naar zijn parochianen toe. Een tijdje geleden had hij zich heel denigrerend uitgelaten tegenover een van zijn misdienaars. De ouders van de jongen konden hier helemaal niet mee lachen en ze vrezen dat hun zoon de volgende keer wel eens fysiek toegetakeld zou kunnen worden.
- 6) Een katholieke parochie met een lange geschiedenis en een hechte gemeenschap kampt al een tijdje met problemen rond seksueel misbruik. De parochie wordt geleid door een zeer geliefde priester, die gekend is om zijn bevlogen preken en onvermoeibare engagement. Achter de schermen gebeuren er de laatste tijd gruwelijke dingen. Een aantal kwetsbare jongeren uit de parochie worden seksueel benaderd door de priester. Hij manipuleert de tieners al enkele maanden en drijft hen zo ver dat ze zich laten misbruiken. De jongens voelen zich hier heel slecht bij, maar ze durven er niet mee naar buiten te treden. Ze vrezen dat niemand hen zal geloven, omdat de priester zo geliefd is. Ook thuis hebben ze geen vertrouwenspersonen waar ze deze vreselijke gebeurtenissen aan kunnen vertellen. De priester weet dit en maakt hier stevig misbruik van.
- 7) Een jong lid van een religieuze gemeenschap deelt met een vertrouwenspersoon binnen de kerk dat hij zich ongemakkelijk voelt bij de aandacht die een oudere dame uit de parochie aan hem schenkt. Ze kaarten dit aan bij de leidinggevende van de gemeenschap en deze grijpt in door de vrouw op haar gedrag te wijzen. Na enkele maanden probeert ze weer toenadering te zoeken tot de jonge gelovige.
- 8) Matthieu is misdienaar en kreeg vorige week, na de mis, van de pastoor een schouderklopje. De pastoor vertelde hem dat hij zijn taak heel goed had volbracht en gaf hem een nogal stevig tikje op zijn schouder. Matthieu kon hier nadien niet echt mee lachen en vond dat het compliment van de pastoor voldoende was, het schouderklopje had echt niet gehoeven. Hij voelde zich er ongemakkelijk door.
- 9) Tijdens de catechese merk je op dat een catechist van een andere groep altijd dezelfde jongen straft. De jongen staat er om bekend vrij luidruchtig te zijn, maar zelfs als hij rustig is, wordt hij op het matje geroepen door de catechist.
- 10) Tijdens het catecheseweekend van de lokale kerkgemeenschap slapen de catechisten en de communicanten in dezelfde ruimte. De communicanten zeggen tegen elkaar dat ze dit vreemd en ongemakkelijk vinden. Voor het slapengaan zit een van de catechisten zonder al te veel schroom naar een communicant te kijken die zich aan het omkleden is.
- 11) De priester geeft één van zijn misdienaars een compliment over haar kapsel. Hij zegt: 'je ziet er prachtig uit'! Het is niet de eerste keer dat dit gebeurt. Het meisje neemt het compliment nogal verlegen aan, maar voelt zich hier nogal zenuwachtig

door. Daarnaast wordt de priester de laatste tijd meer en meer handtastelijk en dit is de andere misdienaars ook al opgevallen.

- 12) Een mama van een communicant leest tijdens een catechesebijeenkomst voor uit een kinderbijbel. Een van de kinderen komt bij haar op schoot zitten, en ze moedigt dit aan. Wanneer het kind zich ongemakkelijk voelt en terug op zijn plaats wilt gaan zitten, wil ze het kind maar moeilijk laten gaan.
- 13) Een pastoraal werker vraagt tijdens een parochiale activiteit aan een van de kinderen wat die al weet over seksualiteit. De jongen is verbaasd en geeft al stamelend het antwoord dat hij er op school nog niet zo veel over geleerd heeft. De pastor zegt al lachend dat dat nog wel komt. Indien de jongen vragen heeft, mag hij altijd bij hem ten rade komen. De jongen begrijpt er niet al te veel van en gaat terug naar zijn mama en papa.
- 14) Een misdienaar is tijdens de mis niet aandachtig. De koster geeft hem een duwtje in zijn rug, zodat hij zijn taken beter zou uitvoeren. De jongen voelt zich hier slecht bij, want ook thuis gaat het niet zo goed. Zijn ouders zijn in een vechtscheiding beland en ook daar krijgt hij regelmatig een donderpreek te horen. Na mis krijgt de jongen nog eens het verwijt dat hij het niet goed gedaan heeft en de koster dreigt ermee hem volgende week te vervangen door iemand anders.
- 15) Matthias komt uit een druk gezin, waar beide ouders wegens tijdsgebrek niet in de gelegenheid zijn hem aan het einde van de dag op te halen van school. Karin, een pastoraal werkster van de parochie, stelt voor om Matthias op te halen.
- 16) Na de mis zegt pastoor Koen tegen Aaron, één van zijn misdienaars, dat ze een vertrouwelijke band hebben en dat daarom de misdienaar al zijn geheimen mag delen met hem. De jongen is blij dat hij zijn hart eens kan luchten, want thuis gaat het al een tijdje niet meer zo goed. Pastoor Koen maakt misbruik van de situatie en begint de jongen te manipuleren. Hij laat hem regelmatig naar de pastorie komen op zondagen en laat hem daar klusjes opknappen en andere zaken doen waar Aaron weinig zin in heeft. Anderzijds is Aaron blij dat hij thuis weg is, want zijn ouders maken alleen maar ruzie met elkaar. Pastoor Koen weet dit en maakt hier handig misbruik van.
- 17) De klasgenoten van Emma zeggen dat ze het lievelingetje is van de leerkracht godsdienst. Mevrouw Janssens is altijd streng in haar les en wil dat iedereen zwijgt en meewerkt. Iedereen moet wel eens aan de beurt komen om een opdracht op te lossen. Emma daarentegen wordt altijd van het zwaarste werk gespaard en mevrouw Janssens is altijd heel lief en vriendelijk tegen haar. Ook na de les vraagt ze Emma om te blijven en wil met haar een praatje slaan, terwijl Emma hier helemaal geen behoefte aan heeft. Enkele weken later wandelt mevrouw Janssens door de klas terwijl de leerlingen een toets aan het maken zijn. Ze passeert langs Emma haar bank en vraagt hoe de toets gaat. Emma zegt dat het lukt en mevrouw Janssens is blij en streelt haar over haar hoofd. Dit gaat voor Emma te ver en ze voelt zich heel beschaamd.
- 18) Priester Jan begroet na de mis altijd zijn parochianen. Hij reikt iedereen vriendelijk de hand en slaat een praatje met wie het wenst. Alleen bij Kelly gaat het de laatste tijd wat anders. Telkens wanneer zij de kerk verlaat, probeert hij haar een kus op de

wang te geven. Iedereen merkt dat hij de laatste tijd meer aangetrokken is tot Kelly en zij vindt dit nogal vervelend. Wanneer ze de priester hierop aanspreekt, zegt hij dat hij het niet slecht bedoelt en dat hij er niet over nadenkt. Kelly merkt ook al snel op dat dit enkel bij haar gebeurt en niet bij de andere dames.

- 19) Tijdens de eucharistieviering is een van de kinderen overstuurd en Evelien, een van de pastoraal werkers, neemt hem mee naar een aparte ruimte. Ze wordt boos op het kind en roept heel luid. Ze zegt dat flinke jongens niet wenen in de kerk. Het kind krijgt schrik en begint nog harder te huilen. Om hem stil te krijgen, besluit ze de jongen een kleine maar stevige tik te geven. Het kind schrikt en stopt hierdoor meteen met huilen. Ze brengt hem terug naar mama en papa die niets in de gaten hebben...
- 20) Judith en John (beide pastoraal werkers) bespreken met hun collega's informatie uit pastorale gesprekken die ze hadden met jongeren, zonder daar concreet toestemming voor te hebben gevraagd. Een van de jongeren heeft sinds kort een relatie met iemand en die gaat de laatste tijd nogal slecht. De jongen ging hiermee ten rade bij Judith en John en zij leken hier heel begripvol mee om te gaan. Ze gaven de jongen advies. Wat de jongen echter niet weet, is dat de pastoraal werkers achter zijn rug met hun collega's deze vertrouwelijke info bespreken.
- 21) Kamino organiseert een zomerkamp voor kinderen en jongeren in de kerk. Tijdens een van de avonden staat het spel 'levende stratego' op het programma. Het was echter al een drukke dag geweest en Niek, Kevin en Thomas zijn al behoorlijk moe. Een van de begeleidsters van het kamp nodigt hen uit om bij haar in de tent een film te komen kijken, zodat de jongens niet mee hoeven te doen met het spel.
- 22) Jerome en Amy zitten samen in de klas en zijn ook allebei misdienaar in hun lokale parochie. De priester maakt het schema van de misdienaars zo op, dat hij ervoor zorgt dat zij altijd samen de mis moeten dienen. De koster zegt al grappend tegen Amy en Jerome dat hij wel weet waarom zij altijd samen de mis moeten dienen.
- 23) De koorleider van het lokale kerkkoor vindt dat een van zijn koorleden een prachtige stem heeft en vraagt of zij na de repetitie nog even langs wil komen om een eventuele solopartij te bespreken.
- 24) De priester vraagt aan Joost, die misdienaar is, om hem te helpen met het schoonmaken van het altaar. Terwijl Joost dat doet, legt de pastoor zijn hand op zijn schouder en zegt: 'Joost wat doe je dat goed, je bent een goede hulp hier in de Kerk'.
- 25) Elise is werkzaam als pastor in het ziekenhuis. Een van haar patiënten zit met wat vragen en stuurt haar hiervoor een e-mail. Als snel wordt het contact per mail steeds intensiever, en deelt de patiënt veel persoonlijke informatie met Elise. Elise probeert professionele afstand te bewaren, maar de patiënt blijft haar benaderen en benadrukt dat hij graag wil dat ze dit niet met anderen zal delen.
- 26) Tijdens het Taizé-weekend van Kamino praten Lea en Julie over hun seksuele ervaringen. Een begeleider vangt dit gesprek op en mengt zich in het gesprek. Ze toont belangstelling en vindt het belangrijk dat jongeren openlijk durven te spreken over deze thema's.

- 27) Tijdens het gezamenlijke zomerkamp van verschillende parochies zijn er slechts drie douches aanwezig, na het volleybaltoernooi is er weinig tijd voor het douchen, de jongeren worden daarom door de leiding aangespoord om met meerderen tegelijk te douchen, zodat ze op tijd verder kunnen met het programma.
- 28) Tijdens de catechese wil de catechist nieuwe actievere werkvormen uitproberen. De jongeren krijgen de opdracht om in groepjes een klein toneelstuk op te voeren rondom het thema van die avond. De catechist neemt zelf ook deel aan een van de groepjes en raakt bij het opvoeren van het toneelstukje 'per ongeluk' het achterwerk aan van een van de jongeren.
- 29) De vormelingen gaan op uitstap met de bus en een van de catechisten komt naast een vormeling zitten terwijl er nog veel lege zitplaatsen zijn in de bus. De catechist begint te praten met de jongen en legt na een tijdje haar hand op zijn been. Ze troost hem omdat de jongen heimwee heeft naar huis.
- 30) Een koppel komt langs op de pastorie voor huwelijks catechese, het onderwerp van de avond is seksualiteit binnen het huwelijk. De priester vraagt na een tijdje aan de vrouw of zij nog maagd is.
- 31) Tom merkt tijdens de zomerbarbecue van de parochie op dat een van de pastoraal werkers regelmatig foto's maakt waar zijn zus ook steeds opstaat. Hij vraagt zich af of dit bewust wordt gedaan of dat de pastoraal werker enkel de avond vast wil leggen voor de parochie.
- 32) Op de kampvuuravond van het zomerkamp van een katholieke organisatie verkapt een jongen dat hij regelmatig naaktfoto's stuurt naar zijn vriendinnetje en toevallig komt dit ter ore van de diaken die mee leiding geeft. Hij spreekt de jongen hier nadien bestraffend op aan.
- 33) Tijdens een rouwbezoek bij een familie thuis, is de echtgenote van de overledene erg emotioneel. Als teken van medeleven en troost legt de diaken zijn arm over de schouder van de vrouw.
- 34) Een vormselcatechist organiseert een catechesebijeenkomst voor 25 kinderen in de pastorie, samen met enkele andere catechisten. Wanneer de kinderen te luidruchtig worden, begint de catechist te roepen en zegt dat de kinderen écht niet kunnen stilzitten en op deze manier het niet waard zijn om hun vormsel te ontvangen.